

acció valenciana

on no es conserva pietosament l'herència del passat, pobra o rica, gran o petita, no esperem que brote un pensament original ni una idea dominadora. un poble nou pot improvisar-ho tot menys la cultura intel·lectual. un poble vell no pot renunciar a la seua sense extingir la part més noble de la seua vida i caure en una segona infantesa, molt propera de la imbecilitat senil.

menéndez i pelayo.

butllí tí quinzenal .... organ d'«acció cultural valenciana» .... redacció i administració: universitat literaria

preus de subscripció: simpatitzant, 3 pessetes a l'any; actiu, 1 pesseta al mes; protector, 2 pessetes al mes, com mínim

any I - n.º 15

valencia 15 novembre 1930

10 centims

editorial

la nostra actuació

Heus aci lector que la nostra fulla ha tornat a créixer. Ha deixat d'ésser fulla per convertir-se en un modest periòdic de huit pàgines.

Es així com les prometes que al nostre primer número te feiem, van complint-se. Com veus, nosaltres fem el que podem per millorar la nostra publicació, ara et pertoca a tú el correspondre degudament al nostre esforç.

Hem establert una sèrie de noves seccions: Teatre, Música, Excursionisme, etc. Per medi d'elles procurarem que estigues al corrent de tot el que d'importància, en l'ordre cultural, ocorre a casa nostra.

A més, a més, L'«ACCIÓ CULTURAL VALENCIANA», l'associació de la qual som òrgan, entrarà dins de poc temps en un període de franca activitat. La seua Junta, composta pels hòmens més prestigiosos del nostre poble, està organitzant uns cursets de conferències sobre temes culturals, de Dret Històric valencià, de Prehistòria valenciana, de Puericultura, etc. No podem donar encara la llista sencera dels encarregats d'elles, però els noms d'En Lluís Pericòt, d'En Joan Beneyto, de N'Adolf Pizcueta, d'En Almela i Vives, son bona mostra. A d'aquests seguirán altres, tots de gran relleu dintre el nostre moviment cultural.

A més d'açò, aquelles tasques de cultura física, d'excursionisme, de «camping», que en el nostre manifest prometièm d'empendre, es realitzarán. Per acomplir-ho, «A. C. V.» s'ha confederat amb «Palestra», la prestigiosa entitat catalana que té per missió el realitzar la mateixa tasca a les terres del Principat, i amb l'«Associació per la Cultura de Mallorca», d'aquell lloc. Com a començament, la nostra entitat ha estat invitada per Palestra a concórrer al campament que es reuní al Pla de la Garga i que va estar titolat de «Germanor Catalana» i al qual també hi assistiren una representació de l'«Associació per la Cultura de Mallorca». A d'aquest campament enviarem cinc companys nostres que foren molt afalagats per la Junta de Palestra.

Nosaltres volem realitzar al país valencià aquesta tasca patriòtica que a Catalunya i a Mallorca realitzen les dues entitats esmentades, puix el primer que s'ha de fer per a voler intensament la pàtria es conèixer-la ben

bé. Per a d'açò plantarem per primera volta les nostres tendes, al Desembre vinent, a eixes terres castellonenques on la nostra llengua es conserva pura i on l'amor a la veritable pàtria es més fort i vibrant.

Ja veus, lector, el nostre programa. Valencianistes fervents i aferrissats, si tu no ens

abandones i ens prestes la teua ajuda moral i material, pensem realitzar-lo, prometent-te que no decaurem en la nostra labor fins aconseguir que el nostre poble torne a reviuire aquells dies gloriosos en els quals la nostra parla era oficial i la bandera de les quatre barres onejava per tot arreu.

margens

el problema de la universitat

Els bons amics d'ACCIO VALENCIANA em demanen unes línies sobre qüestions universitàries. Jo he llegit amb molt plaer eixes pàgines fortes i vibrants que a d'aquesta fulla ixen per «la valencianització» del nostre primer centre docent—com diem amb tòpic. I sent tindre que dir que el problema deuria girar-se. I primer que res entendre-nos, i vore que es això de la valencianització, perquè poguera ésser una cosa que a l'Universitat no corresponguera. Està molt bé que parlem i escrigam en valencià, que a l'Universitat es tracten les coses valencianes, però si extremarem l'assumpte podríem fer nàixer un criteri massa tancat que produira tantes crítiques com el règim d'ara.

Procurar els valencianistes que es valencianitze podria ésser com voler els diversos grups socials i polítics que a l'Universitat es fera un ciència per a ells, sectària i partidista. Hi ha que partir del fet de que hui, a València, no hi ha uniformitat de cultura. Existixen molts valencians de veritat, molts valencians de nom, gent de Castella i altres regions d'Espanya, estrangers... No vindria bé que els professors parlaren sempre en valencià, a la càtedra. No seria ni pràcticament, ni científicament possible que el nostre idioma vixquera oficialment; perquè no's podria demanar que un professor espanyol—no valencià—que ha fet oposicions per a servir en qualsevol Universitat d'Espanya, tenint la debilitat d'agradar-li aquest clima o venint ací per imperi del escalafó es trovara amb l'impossibilitat de parlar en valencià. Tampoc seria bé que estudiants no-valencians tingueren que escoltar lliçons que no entenien o fer un aprenentatge previ. Això equivaldria a captivisme i a disminuir l'Universitat en compte d'alçar-la. Tot val pensar-ho bé. Altra cosa seria procedir d'una manera absolutista i donar un espectacle únic.

El problema es altre—crec jo—. Hauria que

fer arribar a l'Universitat la cultura valenciana, exigint algunes peculiaritats en les lliçons de classe i, sobre tot, organitzant seminaris d'estudis valencians. Es molt còmode donar-li la culpa a l'Estat. A Espanya sempre diem que el Govern té la culpa, i aixina es poden pronunciar discursos i fer mítings molt bonicos; però res més. En aquest cas la culpa la tenim nosaltres. Jo m'he vist negre per a poder posar quatre línies de dret valencià en uns volúms de Dret Històric que ara publiquem. No hi ha res. Alguna vegada, quan exigiríem a un professor que explicara coses valencianes tindríem que oír-li que assegurava no trobar res. Absolutament res es troba en moltes branques del Dret, encara d'aquelles que semblen conreades. Sobre gremis, p. ex., tenim «obres valuoses»; les mirem, les fullem, i les trobem antiquades, poc científiques, escassament documentades. Tranyeres—la seua obra *Instituciones gremiales* he fet època en la bibliografia peninsular—dóna a entendre que tenia por al arxiu; apenes documenta i quan documenta ho fa mal. Dic açò perquè he tingut ocasió de rectificar-lo totalment, per exemple, quan parla del treball de les dones. I perdoneu-me que parle de mi, però és que aixina puc parlar amb la seguretat de l'experiència.

El nostre cas és una manca de treballs aprofitables per a la càtedra i el llibre. Remei: jo crec que la fundació i l'activitat de seminaris d'estudis valencians, de dret, d'història, de medicina, etc. Aquests treballs es fan vora una taula i amb cadires còmodes. A l'Universitat hi han poques taules i cadires aixina... Millor allí, per tot això de la tradició, la continuïtat, els retrats dels claustrers i l'estàtua de Lluís Vives. Sinó fóra. No hi ha que malhumorar-se: l'home està per substituir al Govern. Si no hi ha cambra al Gran Hotel posarem al camp la tenda de campanya. A lo millor ve gent a la tenda i

notes lingüístiques

I

Tot recobrament lingüístic, després d'un llarg temps de desuetud de la parla pròpia, comporta una sèrie de problemes que cal tenir presents des d'un bon principi. El primordial, el que s'ha de resoldre amb més urgència, és el referent a les pertorbacions lingüístiques que d'aquell abandonament en puguen prevenir.

Dues coses podem fer, avui, a València, que la gent no parle i escriga perfectament la llengua que hi portà-patrimoni espiritual—l'alt rei En Jaume, amb els seus cavallers i les seues mainades. Una d'elles és l'oblit forçós que ha de resultar d'aquest divorci existent entre la realitat i la ficció forjada per més d'un nomenat *regionalista*, d'aquest poc us que la llengua de la terra ha assolit entre molts localistes ferotges—res més que *localistes*, que és ben trista cosa—; no cal remarcar com coopera al dit oblit la ignorància completa dels nostres clàssics, i, àdhuc, dels més renomats autors del nostres dies.

L'altra causa pertorbadora del bon ús de l'idioma vernacle, és la coneixença, *gramatical*, d'una llengua imposada, les lleis i normes de la qual s'apliquen, inconscientment, però erradament, a aquella.

Tenim, doncs, al costat d'una desconeixença gramatical del català, un aprenentatge, amb tots els perfeccionaments possibles de l'espanyol. Com pot actuar, això, de motiu pertorbador per al bon ús de la llengua natural? Un exemple ens ho farà veure clarament.

Tothom sap que el castellà *pues* té dues valors clarament definides: una valor de conjunció il·lativa (*¿Llueve? Pues tomaremos el tranvía*) i una altra de conjunció causal (*Algo debe pasarle, pues está muy triste*). Per a la primera d'aquestes valors, nosaltres fem *doncs*; per a la segona, *puix* o *car*. Això, que sembla tan senzill, encara no ho han pogut entendre ni els que més es dediquen a enaltir la nostra llengua a València. A les pàgines d'*Avant* i d'*ACCIO VALENCIANA* hom usa, gairebé per sistema, la forma *puix*. Evidentment, entre posar en cada cas la forma escaient, o bé traduir únicament per *puix* la paraula forana *pues* (que encara sentim, ai las!, a moltes persones que es preen de parlar bé) la segona solució és la més còmoda. Però també, la més infidel a la llengua. A què cal atribuir aquesta confusió? El lector ma-

tenim que alçar un Gran Hotel.

Altres aspectes del problema—més que altre problema—es el general universitari. Per a que l'aportació a l'Universitat siga fecunda, actual i moderna hauria que pensar més democràticament, permetint que aquells jòvens especialitzats, parlaren, i feren cursos lliures. Realment eixa seria la forma de crear càtedres i d'opositar a catedràtics. Un xic estudia als arxius, recorre els camps i col·lecciona flors, pedres, refranys o històries, va a l'estranger i apren una assignatura nova, etc... Eixe xic devia dir a la Universitat: he fet açò, ¿me permetiu que ho diga als que vullguen saber-ho? I la Universitat deu enterar-se i saber si allí hi ha ciència o no. Després, si el xic és competent i porta coses estimables, se li permetix que parle, que explique el que ha après. Va gent, l'assumpte interessa. La Universitat li deu pagar i fins demanar-li que faça un altre curs. Un jorn s'incorporaria el Dret Agrari—oblidat a València, estudiat a Roma, a Florència, a Bolonia—; altre curs es

teix pot respondre a la pregunta.

Si les pertorbacions lingüístiques que ens proposem de combatre en aquestes notes, fossen l'única cosa que priven de fer un bon ús de la llengua, la nostra tasca, fins a cert punt, fora planera. Prop d'elles s'alcen, però, unes incomprendiments i uns localismes que no hem arribat mai a explicar-nos i que laboren per a fer perdre a la llengua el sentit d'unitat. Ens referim a l'ortografia més o menys fonètica que propugnen alguns i als dialectalismes exagerats. La primera, sortosament, té pocs defensors; és la que mana escriure *chermá, albaes, esprá*, etc. La seua mateixa ridiculesa és l'enemic més eficaç que posseeix. El que nomenem dialectalismes exagerats s'amaga, sovint, sota la forma d'un respecte a la morfologia; és el que permet de posar inclús en els periòdics que són a l'avançada del moviment nacionalista: *atres, nosatres, vore, llixcau*, etc. S'han de destriar els dialectalismes que puguen tenir una eficàcia—o, al menys, una valor—i incorporar-los a l'idioma literari; els altres, senzillament, cal bandejar-los, si no és en una obra de caràcter marcadament localista.

Això han fet, fins ara, els escriptors del Principat i de les Illes. La tasca de Verdguer i dels grans poetes mallorquins—Costa i Llobera, Alcover, Ribera—ha estat de dignificar, per l'ús literari, una bona almosta de mots, que han passat a ésser patrimoni de tothom. Amb un criteri de voler dar categoria literària àdhuc a simples variants de pronunciació, com *nosatres, nosatros, nosaltros, naltros, mosatros, mosatres, natres, natros, nantros*, etc. no serà possible d'arribar mai enlloc. Ho advertim als capdavanters del moviment valencianista, que sembla que en això no hagen adoptat l'actitud més resolta.

Quin criteri cal seguir, doncs, amb les particularitats morfològiques? Ho veurem en altres articles.

Sobre aquests punts que hem indicat—pertorbacions degudes a l'espanyol, ortografia falsament fonètica, dialectalismes exagerats—i sobre les incorreccions sintàctiques,—actualment en nombre abundant, per influència de la sintaxi castellana—procurarem concretar els nostres punts de vista, adduint exemples que ens oferesquen les principals publicacions valencianes.

r. a. i s.

parlaria d'Història del Dret valencià o de noves teories sobre procediment o legislació penal... Aixina el pla d'una Facultat no seria una ocurrència del segle XVIII, eternament igual per a no llevar ningun catedràtic ni posar-ne d'altres. I a unes Universitats es trobarien mestres sabedors de dret marítim i a d'altres podria trobar-se una colla d'estudiosos de les relacions entre els Furs de València i la Costum de Tortosa... Ah! Però de tot això té la culpa el Govern. Demanem al Govern que ho remèdie. No. No podem fer res actuant de semblant manera. Quan el Govern no ho faça, fem-ho nosaltres. Posem la tenda del «camping» en mig de la terra, llunt del *palace* de la capital subvencionat pel Patronat del Turisme. Potser que vinga gent a vore com parlem a la tenda; potser que s'alcen altres barraquetes prop de la nostra tenda de campanya. I a lo millor tenim que fer un gran hotel...

joan beneyto i pérez, dr. en dret.

heroica nacionalista

V

técnica poliorcética

La guerra irregular té, per definició, un caràcter eminentment defensiu, sobretot des del punt d'obrir moral, puix en el seu desenvolupament i resultats, la seua activitat pren les característiques d'una acció ofensiva. Es el cas d'un Estat ocupat per forces estrangeres. Aleshores es presenten modificats els conceptes d'*ofensiva* i *defensiva* com a conseqüència d'un canvi de procediments tàctics i estratègics.

Resulta difícil distingir amb precisió la tàctica i la estratègia. La primera es defineix com a ciència de l'execució de la guerra i la segona com a ciència de la concepció dels procediments i mitjans per a fer la guerra. Von Bulow concreta aquestes definicions en la següent imatge: L'estrateguista n'és l'arquitecte i el tàctic el paleta.

Comparant l'atac i la defensa com a formes tàctiques de combat, la defensiva, en la guerra moderna, esdevé superior com mai per posseir armes de tret ràpid que permeten al defensor una major impunitat per a fer foc contra un camp escollit, ocultant-se gitat a terra o en qualsevol amagatall, tenint, en canvi, l'assaltant que oferir un màxim d'objectiu en travessar tot el gran camp de l'atac fent-se servir de blanc.

Tàcticament l'atac esdevé així infinítement difícil; però estratègicament el principi de la superioritat de l'atac presideix l'art de la guerra, i precisa evidentment l'ús de nous ardis de lluita que contrarresten les poderoses màquines de guerra.

Heus ací la dificultat del problema: distingir entre l'ofensiva tàctica i l'ofensiva estratègica, conèixer les seues valors i fer-ne aplicació amb èxit en un moment determinat de la campanya.

Aquest nou concepte de la guerra, determinat per les noves condicions de la lluita fa que la victòria no s'estime hui per la ocupació d'una posició o pels kilòmetres quadrats conquerits, sinó pel quebrant inferit a les forces enemigues.

Hi ha dos principis que són les premisses de la teoria de la guerra irregular: 1er. «La destrucció completa de les forces militars d'una nació no es produeix més que en cassos molt estranys i temporalment». 2on «Pràcticament tota ofensiva estratègica en el seu desenvolupament i producció de forces, té un punt culminant de dominació des del qual comença el desgast, fent impossible l'atac fins al seu esgotament».

El prevaleixement de qualsevol d'aquests principis fa esclatar oportunament i cruenta la guerra irregular. Les condicions de la lluita apareixen des d'ací totalment canviades i el defensor, en el cas tan interessant d'un Estat envaït, en possessió de totes les ventatges pràctiques, té el domini de la situació, es converteix en assaltant i la força estratègica que primerament dominava amb apariències definitives veu perdre la seua eficàcia per no haver precisat la connexió i el rendiment entre el valor del resultat a obtenir i el de la tensió de l'esforç. Es perxò que no és certa la definició d'En Clausewitz de que la ofensiva és la més forta amb objecte negatiu i la defensiva la més feble amb objecte positiu.

ll. bueso i plá.

vida cultural

les conferències

Sembla mentida que es trobem a València. Exposicions d'Art, conferències de l'Agrupació Valencianista Republicana, de l'Agrupació Valencianista de la Dreta, de l'Ateneu Mercantil, anunci de conferències de l'Associació Professional d'estudiants de Filosofia i Lletres, de la Valenciana de Conferències, de la d'estudiants de Dret, etc., etc. Déu faça que açò seguixca i que no ocorrega que després de tanta activitat cultural, vinga la calma i no es faça res.

Anem a donar compte ací de les dues conferències que fins ara s'han donat a l'Agrupació Valencianista Republicana i de les dues que també han donat els valencianistes de la Dreta.

La primera conferència dels valencianistes republicans va ésser la donada pel advocat En Vicent Alfaro, amb motiu d'inaugurar-se l'exposició d'art dels mateixos.

Va començar aquest fent remarcar el defecte que hi ha al caràcter valencià de que qualsevol que embruta una tela amb quatre pinzellades ja es considera artista.

Va posar de relleu el caràcter universalista del nostre art—com el de tots els pobles cults de vora la mar—que contrasta amb el caràcter típicament ascètic de l'art castellà.

Va esmentar a Macià quan—a l'enllaçar les idees estètiques amb les polítiques—va dir que la força més revolucionària que hi ha a Espanya es la nacionalista, ja que la sola presència d'aquell va donar mes quefers al Govern que tots els mitings polítics realitzats fins aleshores.

Va acabar dient que és precís que s'imita als artistes de l'«A. V. R.» que—tot treballant per al reconeixement de la personalitat del país valencià dintre una nova forma de Govern—estudien i treballen preparant-se per als dies propers. Un llarg aplaudiment va esclatar en acabar aquest notable discurs.

La segona va tindre lloc el dia de la clausura de la mateixa exposició. Aquesta va estar donada pel distingit periodista Frederic Miñana. Entre altres coses interessants, va assenyalar el simbolisme que hi havia en que la majoria dels quadros exposats ho foren de paisatge, ja que per a ell la veritable essència de valenciania es troba al camp.

Va tindre paraules molt dures per a la tècnica, de la qual va dir que en política servix per amargar els productes en mal estat.

A la fi de la seua conferència va ésser molt aplaudit, malgrat que a mitat conferència va començar a parlar en espanyol, tot dient que tenia moltes dificultats per a parlar en el nostre idioma, donada la seua naturalesa madrilenya.

L'Agrupació Valencianista de la Dreta, inaugurarà la seua sèrie de conferències amb la donada pel Redactor en Cap de «Las Provincias», senyor Calvo i Acacio, sobre el tema «Renaixement actual de les lletres valencianes».

Va començar elogiant l'avantguardisme, dient que aquest n'és saba vigorosa de joventut.

Va exposar l'absoluta necessitat de depurar la llengua, i va dir que el jovent de hui segueix el camí i l'ideologia d'aquells escrip-

tors que per l'any primer de la Guerra Gran, iniciaren els seus actes de rebel·lió i protesta contra l'ambient arcàic d'aleshores.

Senyala com a fonts d'inspiració l'horta i el mar. No obstant no precisa una reglamentació que lliure als artistes de les vulgaritats en que a sovint incorrien els que es dur dels esmentats motius.

Afirmà que si la nostra literatura gaudix a hores d'ara de personalitat, ho és pel sector valencianista i que l'espanyolista va, sense adonar-se, seguint les petjades d'aquell.

Va remarcar la precisió d'acostar-se al poble els valencianistes, per a guanyar-se les seues simpaties, com ja s'han guanyat de les persones cultes.

Va estar molt aplaudit.

La segona conferència va estar donada el divendres prop-passat, pel senyor Cervera i Avinyó, tractant sobre «Figures del nostre renaixement: Llorente».

Va començar remembrant que aquell dia es complia el XXI aniversari de la coronació de Llorente, i va fer una descripció brillantíssima d'aquell acte al qual v'assistir tota la València d'aleshores.

Va parlar de tots els aspectes de la personalitat de Llorente. De la seua iniciació valencianista per Marià Aguiló, dels seues triomfs com a traductor, del seu aspecte com a periodista i va esmentar el programa que va escriure per l'aparició de «Las Provincias», per a fer remarcar el seu regionalisme. Del Llorente historiador va dir que feu l'història de caràcter regional més important que s'ha fet al nostre poble.

En quant a l'aspecte polític de Llorente, tenim que fer-li una observació al distingit conferenciant. Per a provar el regionalisme de Llorente, malgrat l'haver acceptat per tres vegades el càrrec de Diputat a Corts com a silvestista, va dir que tan valencianista era que només arribava a Madrid, tot seguit s'en anava a buscar l'orxata valenciana i els melons valencians. Per Déu, senyor Cervera! Però es que vos creguen encara que el valencianisme consistix en anar de xala, beure orxata i demés manifestacions d'un ruralisme típic? Ja va ésser hora de que aquest concepte siga bandejat d'una forma absoluta.

Llevat d'açò cal dir que la conferència va resultar molt brillant i va constituir un positiu èxit per l'Agrupació Valencianista de la Dreta.

de vulgarització històrica

primer centenari de la canonització de sant vicent ferrer

L'il·lustre sant valencià Vicent Ferrer (1350-1419) va ésser canonitzat l'any 1455. El Duc de Bretanya, Joan V, a causa dels prodigis obrats al sepulcre de Sant Vicent va fer una llarga relació dels mateixos, que va remetre a Roma per medi de Salomó Periou, per que es realitzara el procés de la canonització. L'assoladora pesta de 1450 va augmentar la devoció popular i el desig de tots a la dita canonització i a l'ocupar el tron ducal Francesc, maridat amb Francesca d'Amboise,

deixebila de Sant Vicent, es va activar aquest procés. El Pontifex Nicolau V, nomenà una comissió de tres cardenals de la que formava part el valencià Alfons de Borja, per a entendre en el procés. A la mort de Nicolau V, fon elegit Papa, Alfons de Borja amb el nom de Calixte III, el qual, el 3 de juny de 1455, declarà en públic Consistori, la santedat del seu compatriota, fixant el dia de Sant Pere i Sant Pau per a les festes de la canonització, que tingueren lloc a la Basílica de la Minerva. Però motivat per la mort d'aquest Pontifex la Bula no va ésser promulgada fins al 1 d'octubre de 1458, éssent Papa Pius II.

El poble valencià, que sempre fon molt devot d'aquest Sant, no podia oblidar-se en dissabte 29 de juny de 1555, que cent anys abans, havia estat canonitzat Sant Vicent.

Alguns devots del Sant enteraren al Capítol Catedralici i a la Ciutat, que a d'aquella data es complia el primer centenari d'aquell memorable fet. S'organitzà una processó, que no es va poder celebrar el dia 29, com estava assenyalat, per causa de la pluja, i que es realitzà el 2 de juliol, festa de la Visitació de Nostra Dona Sta. Maria. Formaven part d'ella totes les parroquies, si be els monestirs no acudiren. També anaven tots els oficis amb les seues banderes i estandarts. Els fusters portaven, arrossegada per dues mules, una Roca, dalt de la qual anava una imatge de Sant Vicent en actitud de predicar i baix, al pla de la Roca, moltes persones disfressades de mores, jueus, etc. «Fon cosa ben imaginada i devota» (1). Encara aquesta Roca, en unió d'altres varies, precedix tots els anys a la processó del Corpus, després d'haver estat tot el matí d'aquest dia a la plaça de la Seu.

A les quatre de la vesprada va eixir la processó de la Seu per la porta del Palau, anant pels carrers d'Avellanés i Sant Cristòfol a Sant Tomàs, passant d'allí a la Casa nadiua del dit Sant on es va fer una parada. Després passà pel portal de la Mar i quan va ésser davant aquest tornà per la casa d'En Joan de Valterra fins al carrer de la Nau i d'ací a la casa del Senyor de Betera, i a la plaça de Villarrasa (huf Canalejas) d'on passaren a Sant Martí anant després a la Seu per la plaça de Santa Caterina i Corretgeria per a entrar per la porta que dona a la plaça del Micalet. «Fonch una notable processó, i ab bon orde i devoció».

L'hàbit de Sant Vicent, per ésser absent el Bisbe, fon portat pel domer ajudat del Diacà i Sots-Diacà, amb pali de bordons de brocat vermell. Quan aplegà la processó a la Seu, i ja tocades les set de la vesprada, els escolans voltejaren totes les campanes. Donant-se amb açò per finida la festa.

D'aquesta forma honorava el poble valencià al Sant Compromissari de Casp que tants dies de gloria dona al país valencià.

joan m. grima i reig.

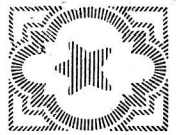
(1) llibre d'antiguitats.

canvi de director

Per haver-se tingut que traslladar fora del nostre país, forçat per motius professionals, el senyor Mateu i Llopis, hem canviat de director, ocupant ara l'esmentat càrrec el senyor En Lluís Querol.

les lletres

revista de llibres

L'arxiu de prehistòria lleuantina

No fon més enllà del número passat que parlava a aquestes mateixes pàgines del nou aspecte que semblava prendre a la nostra terra, la vida cultural. Aleshores deia que no bastava amb tornar al conreu del nostre idioma sinó que tan necessari com açò, era fer d'ell l'instrument d'expressió de totes les qüestions d'un alt ressò universal.

Ara, un hom pot dir el que és previ? Es d'una més aguda urgència la realització d'una cultura, que la rehabilitació d'una llengua? Jo entenc que fóra un bizantinisme el plantejar-se aquesta qüestió: sobre tot si mirem cap a Catalunya. L'instrument està ja forjat, hom el vullga prendre o no. Una vida cultural d'alt estil, no la tenim a dins de les fronteres del Regne. Ara que els primers símptomes es manifesten a Castelló i a València demem rebre'ls amb tota cordialitat. I tot i col·laborant en la mida de les forces de cadascú a aquest redreçament, procurar la més ràpida i completa valencianització—des del punt de mira idiomàtic—d'aquest bell esforç.

* * *

Doncs bé. El Servei de Prehistòria de la Diputació Provincial de València, fundat ara fa tres anys—prescindint aci de mencions de personalitats alienes a la disciplina—per l'entusiàstic esforç i l'autèntica competència d'En Isidre Basteller—, ve de publicar el seu primer Anuari (1) amb una mica de retard si hem d'atendre a la fita oficial d'aparició, però sense que als coneixedors de la tradicional costum d'aquesta mena de publicacions científiques pugua estranyar-los, sabedors com són de la quantitat quasi insuperable de dificultats que n'hi ha que véncer per a que una d'aquestes obres naixca.

Honorant-me en pertànyer a aquest grup d'investigadors de la nostra més vella arqueologia, no perxò em senc menys lliure per a fer-los la justícia que els cal, ja que la meua incorporació, relativament recent, no em permet atribuir-me la més mínima intervenció en aquesta obra magnífica.

* * *

Com que tampoc oblide el tò purament d'informació d'ACCIO VALENCIANA—que de passada, crec és el que millor li escau—vull limitar-me a aquesta breu notícia. Tanmateix, per tal de que els aficionats puguen cop-

sar tot el valor d'aquesta obra donaré un esquema-sumari.

Els treballs que ara es publiquen s'agrupen en dues seccions. Una de col·laboració, sobre temes de prehistòria lleuantina, on figuren dos estudis de mossen Breuil, sobre la estació musteriana del *Canalizo del Rayo* (Minateda), i les pintures rupestres de la *Cova del Pernil* (Xàtiva). Altres del senyor Bosch Gimpera sobre les relacions de l'art ibèric amb el grec. I ja dels estudiosos de casa nostra, treballs dels senyors Isidre Ballester, Marià Jornet i Nicolau Primitiu Gómez.

La segona secció és composada pels estudis dels distints col·laboradors del Servei, sobre els resultats de les excursions per ells realitzades. Així Gonçal J. Vinyes sobre la *Cova Negra*, Xàtiva. Lluís Pericot sobre la *Penya Roja* de Cuatretondeta, i el poblat ibèric del *Xarpolar*. D'aquest mateix, en col·laboració amb en Ferràn Ponsell sobre el poblat del *Mas de Menente d'Alcoi*, i junt amb N'Isidre Ballester sobre *La Bastida de les Alcuses*, Moixent. Per últim, de Ferràn Ponsell hi figura un estudi sobre la *Cova de la Garsa*, de Bocairent.

A d'açò n'hi ha que adjuntar junt amb un proemi del Director del Servei, una secció de notícies, altra—completíssima—de recensions bibliogràfiques, sols referents al Llevant. A més d'un índex alfabètic perfectament sistematitzat.

* * *

El Servei funciona sota la direcció i subdirecció, respectivament, dels senyors N'Isidre Ballester i Tormo i En Lluís Pericot, secundats pels senyors Gonçal J. Vinyes, Marià Jornet, Ferràn Ponsell i pel que signa.

* * *

De l'aspecte material d'aquest volum no cal dir més, sinó que la seua edició és patrocinada per la mateixa corporació que edita no fa molt l'obra de Martínez Aloi.

e. g. nadal.

madrid i novembre, 1930.

(1) "Archivo de Prehistoria Levantina. Anuario del servicio de investigación prehistórica de la Excma. Diputación Provincial de Valencia". Vol. I. 1928. Val. 1929. (Imp. Doménech) En 4.ª major. 262 pags. 1 fulla sense foliar. Amb nombroses lamine.

publicacions

* Els Furs de València...
és el títol de la darrera publicació apareguda en la nostra llengua sota la direcció de Rafel Gayano i Lluch. El proposit es digne de lloa i sols per haver tingut la valentia d'haver-se llançat al carrer el felicitem, però tenim que lamentar-nos del vulgaròt i castellanitzat llen-

guatge i especial ortografia que empra. Diu que ho fa «per a qu'el poble en general nos comprenga i s'emancipe». Sols tenim que preguntar-li si és per això per lo que substitueix la paraula valenciana «afegir» per la castellana «añadir» escrivint-la amb ortografia valenciana i si és per això també per el que els accents pareixen distribuïts sobre les paraules sense cap regla. També deu ésser per això per lo que escriu «jules», «govern», i «habera», en-

cara que no creem que a la gent la dificulte el llegir amb la seua veritable ortografia, çò és: «jutge (o si ho vol més fàcil «juge»), «govern» i «habuera». Es per això també per lo que escriu «Argiu» en compte d'«Arriu»? Una pregunta final: Ens faria la mercé el Sr. Gayano, de dir-nos el que significa la paraula «jug» que empra en «Nostra salutació»? Per més que hem mirat Diccionaris no hem pogut saber el que significa.

* Un altra revista teatral...

és «Nostre Teatro». Quasi no mereix comentar. Es del gènere de «Novedades»; amb això està tot dit. Ortografia castellana, lèxic que li dona la raó a l'«A. B. C.» quan deia que aci a València parlem un «dialecto emp brecido y castellanizado». El sàinet (únic gènere re-creable a «Novedades») amb el que comença la revista té un repartiment amb tcts els noms característics del teatre valencià: el so Toni, La só Gregoria, Visantico, Amparito, etc. Veritablement seria molt interessant un treball sobre la influència d'aquests noms en la literatura valenciana.

Com a mot final sols tenim que dir que aquesta publicació dú com a subtítol el de «Semanari literari». Els hi ha de irònics!

* Un «Manual de Fotografia»...

s'acaba de publicar com a volùm I de la Biblioteca de l'Agrupació Fotogràfica de Catalunya. El seu autor es Joan Sàbat. Ha aconseguit tan gran èxit (és el primer manual, d'aquest gènere, peninsular) que a Madrid ja li han sol·licitat a l'autor autorització per a traduir-lo a l'espanyol.

* Sabeu ja que...

s'ha publicat «Curial e Guelfa», novel·la cavalleresca clàssica, dins de la benemèrita col·lecció «Els Nostres Clàssics». La introducció i notes son del nostre col·laborador Ramon Aramon i Serra.

* Els Clàssics del Món...

es la darrera col·lecció que publica l'Editorial Barcino. Dins d'ella s'estan publicant obres de Molière, De Shakespeare, etc. D'aquest darrer s'han publicat ja «Coriolà», «La Tempesta», «Juli Cèsar» i alguns altres. De Molière han estat publicades «Tartuf» «El Misanthrop», entre altres. L'edició es feta amb tot el luxe. No dubtem que assolirà un gran èxit.

exposicions

La «Agrupació Valencianista Republicana» clausurà fa poc la seua primera exposició d'art. En la «inicial» del catàleg Almela fa unes atinades consideracions sobre l'art i la política i presenta com un acte de forta sinceritat i valentia el d'aquests artistes que juntament amb les seues produccions mostren lo seu matitzament polític. Però del mateix mode que la política no té lligam ningú amb l'art, tampoc aquest te rés a vore amb la primera. Diem açó perquè l'exposició fon sobre tot un decissiu èxit artístic, sense excloure, ans al contrari, l'aspecte del saló, que renovà els seus bons temps de «sala blava».

Anem a cometre la traició l'anomenar als artistes, per a saber d'ara en avant que són no sols amants de l'art sinó que també de la seua pàtria. Josep Balaguer, Ricard Boix, Tomàs Fabregat, Antoni Ferrer, Casimir Grà-

i les arts

cia, Antoni Lacasa, Joan Llovera, Josep Mateu, Francesc Paula, Pasqual Roch Minué, Emili Suay, Josep Sabina, Francesc Soler Belenguier, i Antoni Vercher. Entre tots presenten una cinquantena d'obres. Ninguna d'elles manca d'interès, puix que molts autors són prou coneguts del públic. I rés més. Aném a començar la lluita, i estem contant les unitats. Un, dos, dotze. L'assaig general ha estat interessantíssim. Esperem confiadament—ara tots hem de confiar l'uns en els altres—els successius salons personals i de tendències—«saló d'humoristes», «saló d'escultura», etc., etc.—per a intentar un resenya més raonada o almenys més raonable.

la música

l'orquestra filharmonica de madrid

Una volta més hem d'agraïr a la nostra Societat Filharmònica l'encert tingut amb haver contractat l'orquestra que dirigix Pérez Casas per a l'inauguració del Curs 1930-31. Es d'aquesta manera que les grans execucions musicals s'han posat al nostre abast i hem pogut sentir meravellosament interpretades obres cabdals de la música.

Començava el programa del primer concert amb una obra del sublim músic de Böhn, Ludwig van Beethoven: la «Segona simfonia en Re Major». A d'aquesta obra, diuen alguns intel·ligents que es viillumena una mica d'imitació de Mozart, cosa completament errònia, ja que és del més pur estil beethovenià, segons el nostre entendre, veent-se en ella la veritable lluita de l'esperit del gran músic que en ella es reflexa (era Beethoven home, que de no haver tingut un profund esperit religiós, prompte havera donat fi a la seua vida).

Cal dir que l'interpretació del gran mestre Pérez Casas, home sincer en l'execució de les obres i al mateix temps d'una execució justa, fon veritablement formidable. El seu diminut conreu dels detalls, l'exquisida sensibilitat en lo frasejar, tot fa que les interpretacions que la seua orquestra fa de les obres siguen de tot punt inesborrables.

A la segona part hi havia un obra de caràcter completament modern: «La tragèdia de salomé» de l'autor francès Florent Schmitt. L'obra, de gran efecte orquestral, n'és de lo millor del seu autor i presenta unes dificultats quasi insuperables per a uns altres que no foren Pérez Casas i la seua orquestra. No cal dir que l'obra fon brillantment executada i que l'auditori aplaudí justament a l'autor i intèrprets.

Una obreta, anomenada «El Pelele», de Juli Gomez, obrí la tercera part. L'esmentada composició, de grans aspiracions i molta instrumentació, es d'ambient castellà i de lluny es nota l'influència de Barbieri. El públic la va fer objecte de gran aplaudiments.

A la tercera part «Els Mestres Cantors» del gran Ricard Wagner, assoliren una meravellosa interpretació. La coneguda obra, que malgrat ésser-ho tant mai ens cansariem de sentir, palesa d'una forma ben clara la gran imaginació del filòsof i music alemany. A l'acabament de l'obra, mentre sonaven els

darrers compasos, el públic no es va poder contindre i esclatà en una formidable ovació que va fer saludar mantes vegades a Pérez Casas i a l'orquestra posada a peu dret. Finalment i davant l'insistència del públic, el gran mestre tornà a agarrar la batuta i els compasos preliminar de la «Dansa Macabra» de Saint Saens, començaren a sentir-se. Aquesta magnífica producció, escrupolosament executada, va fer esclatar en grans aplaudiments al públic i en ella es revelà el concertino de l'orquestra madrilena com un dels millors entre els bons violinistes.

El segon concert començava amb una obra del gran clàssic; Wolfgang Amadeus Mozart: la «Simfonia en sol menor». A d'aquesta obra tot és melancolia i tristor. És el cansanci d'una llarga vida que al seu fi es veu recompensada injustament per desdenys. És d'una puresa sense igual i d'una intimitat sublim. L'obra fon interpretada amb la delicadesa i dolçor que el gran músic volia.

A la part intermitja s'interpretà «Els Pins de Roma» d'Ottorino Respighi, el gran músic modern italià. Es un obra magestuosa i sublim que des de la melodia més encisadora, aplega a la grandiositat més brillant. Tocada per l'orquestra a meravella tingueren que bisar el temps darrer, «Pini della Via Appia», ja que el públic l'acolli amb una gran ovació.

A la darrera part escoltarem una obreta del nostre volgut amic i connacional Joaquín Rodrigo. L'obra, titulada «Juglars», no agrada al públic, que la va acollir molt fredament, a desgrat d'haver estat interpretada amb molta claredat. Es això prova de l'incomprensió que l'auditori tingué de l'obra de Rodrigo, ja que si en compte d'haver acabat «piano», finalitza amb un «fort estruendós», l'èxit haguera estat rotund.

Com a fi de programa figuraven dues obres de l'immortal Wagner: «Els Sorolls del Bosc», en la qual es descriu magistralment els sorolls de l'arbreda i els diferents cants dels ocells (tocats als instruments, com l'òboe, el corn anglés, la flauta, etc.), i «El Vaixell Fantasma», fruit d'un esperit juvenívol (el va compondre als quinze anys) i que fon tocat per l'orquestra amb un gran sentiment i claredat, finalitzant amb un fort sonor i brillant que feu esclatar al públic en una gran ovació que, repetida fins l'insistència, feu que els sons de l'obertura del «Tannhauser», escoltats amb general aplaudiment, segellaren dignament el segon concert de la nostra associació musical.

agustí alaman.

valencia i novembre, 1930.

el premi nobel de literatura

L'Acadèmia Sueca ha atorgat enguany el premi Nobel de Literatura a un nordamericà: Sinclair Lewis. És la primera vegada que aquest alt premi passa als Estats Units. Hom citava com a probables candidats a un altre nordamericà—Theodor Dreiser—i a un danés—Johannes Jensen—. Tothom reconeix, però, l'encert de l'atorgament.

Sinclair Lewis, nascut a 1885, és, en efecte, un dels més grans escriptors actuals. Comença la seua carrera literària durant la guerra publicant «Our Mr. Wren» i «The Trail of the Hawk». L'obra que el va descobrir al món fon «Main Street», escenes de la vida de provincia al Middle-West, la seua contrada natal.

Però la novel·la cabdal d'ell, l'obra que l'ha col·locat entre els mestres de la literatura actual, és «Babbitt». Babbitt és l'home-standar. És l'home que passa tota la seua vida adorant al dollar. Quan s'en adona de que els afers no constitueixen la vida, de que n'hi ha alguna cosa més que guanyar diners, de que, en una paraula, cal també «viure», troba que no sap. El seu fill, potser, ho sabrà.

«Babbitt»—diu el crític francès, André Levinson—ha esdevingut ja un nom comú i s'empra amb l'article indefinit. «De «Babbitts» n'hi han deu milions als Estats Units». En efecte, Babbitts és el tipus mitjà del burges nordamericà. De l'home amb un nombre d'idees ben petit, però ben agarrades al cervell; que creu que no li calen més per a fer vida es troba decebut davant el temps perdut... I aquest es el mèrit principal de la novel·la de Lewis. El d'haver sabut fixar en un tipus tota una generació i tota una ideologia.

Sinclair Lewis te publicades ademés «The Man roho knew Coolidge», «Arrowsmith» i «Elmer Gantry». La darrera obra d'ell és «Dodsworth». D'un «standard» superior a Babbitt, Samuel Dodsworth, és l'americà que viatja per Europa. D'aquesta obra, no traduïda encara al francès ni a l'espanyol, en coneguem només alguns trossos. Sam viatja amb la seua dona Fran i mentre aquesta s'assimila prompte els costums europeus, Dodsworth enyora el seu país nadiu.

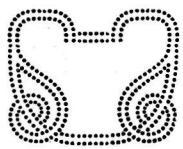
Creem encertat l'atorgament del premi Nobel d'enguany i farem remarcar ací que la vella Europa, representada per l'Acadèmia Sueca, ha atorgat el premi a l'únic nordamericà que es burla de la resta dels nordamericans.

j. g. t.

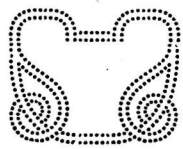
la biblioteca de la facultat d'història

No hi ha cap dubte que el motiu per a l'existència d'una Biblioteca pública es la de posar a l'abast dels lectors aquells llibres més interessants i de proporcionar-li un lloc on puga treballar i llegir d'una forma còmoda. Quan aquesta biblioteca té ja un caràcter determinat, de pertànyer a individus d'una professió o carrera determinada es de tot punt lògic que la majoria dels llibres que als lectors d'eixa biblioteca interessan són els referents a la seua professió. Es molt clar que es de tot punt improcedent per exemple, que a les biblioteques de les Facultats Universitàries la majoria de les obres siguen referents a altres punts distints als de la carrera a la qual pertany la Biblioteca. Es molt lògic que a la Biblioteca de Dret no interessin els llibres d'Història ni els de Medicina, i ho es també que aquelles obres de literatura que no tenen un interès professional deuen ésser in-

(Acabara en la pag. 8).

excursionisme

per terres valencianes

el que és un campament

I

La població que ha estat senyora.—Ací estigueren aquells herois de guerra, de religió i d'art.—Ací s'acabà un cisma de l'Església.—Els pintors i els argenters.—La figura del príncep errant.

Darrere s'ha quedat la mole imponent mollana, i prompte oavia el paisatge. A la naturalesa ferèstega i aspra de terres endins, li succeixen muntanyes apacibles amb anouers i oliveres; semblen aquests indrets fons de retaules llevants. I així com a les terres altes el sol era rebut per nosaltres amb certa satisfacció, ara, a d'aquests indrets, començava a dir-nos que ja hi erem en lo mes de juliol.

Les costeres es fan suaus, les vinyes s'ens mostren per les llomes, i les cases perden el seu aspecte d'austeritat de la pedra; les portalades deixen d'ésser de mig punt per a oferir a la vista el seu dintell recte; parets emblanquinades amb calç, hortet al davant de les masies, figures... Ens acostem al Mediterrani.

Però, malgrat la menor alçaria, encara tenen aquestes serralades pintoresques agrupacions i revoltes encisadores.

Més avant, entre tossals poblats de l'alegria de les vinyes i de frondoses oliveres, surt una població de singular caràcter: diríeu que és una vil·la medieval de la rícia Castella, però que les brises mediterrànies (vem, de sobte, per un coll, la línia blava del mar), la terra fèrtil, i el clima suau li han llevat l'austeritat fesomia per a donar-li el somrient caràcter llevantí.

No tot es de memòria delitosa a d'aquest lloc. Guerrers aspres dominaren la que fon centre de fortitud, però malgrat això saberen ells somriure a l'art. I la població fon centre importantíssim de vida. Fama gran tingueren els retaulistes i els celebrats argenters que des d'ací escamparen les seues creacions per València, Aragó i Catalunya.

També gojaren de gran fama els ramats que donaven llana a Itàlia, fins el punt de tindre Cervera, Salsadella i especialment la capital, hostatges i cases de banca florentines en el segle XIV.

Ja entravem a la vil·la: un carrer ample, una gran plaça... i allí ens parem. Son a la que fon capital del Maestrat de Montesa; el seu nom es Sant Mateu.

***

Malgrat la decadència dels temps, no ha perdut la població el seu posat de senyoria. Surten al nostre pas edificis amb finestrals gòtics adornats de fina talla i partits per elegants columnes; veiem, aiximateix, casals de gran aspecte que foren habitació de prohoms; indrets amples, serenitat ciutadana...

Prop de la gran plaça un edifici d'hermosa presència ens recorda per les seues finestres de bell estil el Palau de les Corts valen-

cianes; però el casal està hui prosàicament convertit en un «Casino Agrícola»; encara a l'entrepís, l'habitació del *conserje* (ironies d'una fementida civilització moderna), conserva una magnífica cambra amb tatxinat de roure veritablement meravellós. Com era rica i enlairada l'existència d'aquestes vil·les quan vivien per sí mateixes!

Aquests edificis, aquestes obres admirables d'art decoratiu, ens feren pensar en les calçades de prohoms i porporats, de magnífics senyors que ací vivien, de ciutadans honorables, que feien de la població un centre d'activitat artística com ningú se ho podria hui figurar, a no vore aquests eloqüents testimonis de la grandesa passada.

L'emoció que sentim, encara és més forta quan ens trobem davant l'esplèndida església romano-gòtica, temple grandios on la força de la seua fàbrica i la magestat de les pedres patinades per les centúries, están amorosides per les traceries elegants, les airoses columnes i les fines arcades. Estàvem mirant un temple conservat amb intel·ligència i que encara té el seu hermós caràcter de monument històric a l'ensem que joia artística. Com es figuràvem aquesta església amb les parets guarnides de tapissos de coloracions llampanants, i al peu dels altars, aquells grans canelobres de ferro forjat les llums dels quals feien reluir l'or de les escultures i els retaules! Ací l'incens penjava fins a les bòvedes en les grans solemnitats religioses, quan a la capella major s'ajuntaven prelats i egregis personatges, prohòmens guerrers, i eclesiàstics, i honorables ciutadans. A la nau entrava el poble omplint-la de gom a gom. A la porta, a la plaça, els hòmens d'armes, vestint les seues còtes de guerra, imposaven l'admiració de la seua força.

No eren desusades aquestes reunions a la famosa vil·la. Que Corts del Rei es varen celebrar a ella, que magnats hi vivien, i la famosa confraria militar de Montesa, va succeir als Templaris i celebrà al seu àmbit la primera reunió de Capítol. Allí, dintre d'aquells murs, es tractà de quelcom excepcional que influiria a la cristiandat sencera: d'aquesta noble i grandiosa església de Sant Mateu, sortí la terminació del Cisma d'Occident.

Temple que ha vist tanta grandesa! Ara, solitari, sembla més gran i més august! Al peu de la nau hi ha un chor alt, que està a la foscor; una lluernia de la bòveda fa baixar-hi un raig de sol, feble, blau... Al fons d'aquelles voltes encara sembla que dormen i que anem a escoltar-los els ecos de la diafonia medieval, o dels cants polifònics del gran valencià mestre Comes.

A la sagristia renovem evocacions de temps gloriosos d'art tot veient arcons, ornaments, vestidures, retaules. I l'ànima llavors no pot menys d'evocar el record de l'historiador-artista En Manuel Betí, gracies al qual reviu al present la vida gloriosa del Maestrat de Montesa...

eduard I. chavarri.

Un petit poble... amb una plaça i alguns carrerons... i en cadascuna de les cases una família de dos, cinc o deu individus... cadascuna d'aquestes colles obediex a un cap de colla i entre tots els caps de colla nomenen un cap de campament: un alcalde...

Totes les matinades es reünix l'ajuntament per tal de designar les comissions de serveis del dia. Entre aquestes comissions està la de cuina, la de proviment, la de llenya, la d'aigua, la de netejament i la d'higiene...

Tots els que no són destinats al servici d'alguna comissió resten lliures per a anar d'excursió, dirigits per un guia excursionista; aquests tenen el deure de traure croquis i plans de tots els puestos on van i cadascun d'ells s'especialitza en un terreny.

A la una es reünixen tots a la plaça, cadascú amb el seu plat a la mà i tots en renglera passen l'un darrere l'altre per davant del cuiner que va servint el ranxo en les escudelles que li presenten. El dinar dura sempre de mitja hora a un hora. Després s'entren a les tendes a dormir la sesta; altres parlen baix els arbres o canten al sò de les guitarres.

Al vespre surten d'excursió o es divertixen mitjançant jocs de campament i de muntanya: carreres de relleus, de 1000 metres, exercicis físics, salts, etc.

***

Són les huit... tot a l'entorn és fosca, sols la Lluna de quan en quan emblanquina la muntanya amb blaves pinzellades; un vent suau i feble, xiula pel mig dels arbres. A la plaça del nostre campament s'encenen les fogueres. Cadascú s'enrotlla amb la seua manta i tots rodant el foc seuen a terra i comencen a entonar cançons populars. Totes les veus confont-se en una es perden dintre la pinada; allà a lo lluny respon el cant d'un rossinyol.

Allí mateix sopem i poc després ja hi som tots a les tendes. Toquen a queda. No es sent mes remor que el xiulit del vent que ens adormix.

Si ara destaparem una tenda voríem un quadro curiós. Sobre un pis de palla voríem a cinc fadrins enrotllats amb les seues mantes que tenen nugades als peus i a la cintura, mentre els seus caps descansen sobre les moigues.

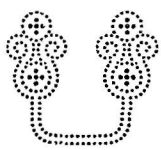
A la matinada es toca a diana i després de la gimnàsia i de llavar-se, cadascú neteja el seu plat.

Poc a poc som tots a la plaça del campament. Davant nostre tres banderes van pujant fins arribar al cim del pal i quan ja hi són els vixques sorollosos es perden a l'horitzó.

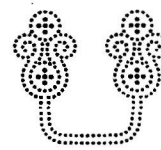
.....

Aquesta vida senzilla i sana es la vida del campament. Cregueu que devem deixar aquesta vida d'estudi de la nostra terra, pam a pam, sobre el terreny; de viure en el seu ambient pur a ple camp; de viure baix el mantell blau del cel? Cregueu que devem deixar-la per ficar-nos dintre un cinema on es respiren microbis o viure sempre dintre la ciutat sense conèixer el nostre país tal com ell és?

el cinema

Si ho creguem així continueu com fins ara. Si al contrari, treballeu per estendre l'excursionisme i l'afició a conèixer lo nostre, únic mitjà de fer un valencianisme sà i lògic que pugui lluitar amb la seguretat del triomf contra aquells que menyspreen la nostra pàtria sense conèixer-la.

germa vicens.

valencia i novembre 1930.

NOTA. Aquestes ratlles estan escrites al campament del Cerdà al que assistirem invitats per PALESTRA, a la que des d'aquestes columnes enviem el testimoni del nostre agraïment i la nostra simpatia.

les estrenes

del mateix fang

El últim film parlat que ens ha estat escrit per l'Empresa d'Olympia ens mereix una mica més d'atenció que els altres films parlats darrerament projectats.

Es veu ben bé en aquest film—Fox, or de llei de la pantalla—la mà directora americana. David Howard ha sabut combinar les escenes amb un encert remarcable. Té, adhuc, alguna innovació tècnica—com la de presentar en primer pla l'efecte que produïx en una persona el parlament d'un altra, que no es veu—realment ben assolida.

* L'interpretació és excel·lent. Sobresortix Mona Maris, ben ajudada per Joan Torena. Les altres parts no deslluïxen la tasca dels protagonistes.

Tot aço fá que, malgrat del dolent argument—el reconseguit melodrama—un home veja i escolte «del mateix fang» amb simpatia.

jesus g. tolsa.

consideracions

retols en la nostra llengua

Caldrà parlar de l'importància político-social del cinema? Es clar que no. No obstant trobem que tots els govèrns, amb l'excepció del soviètic, han prescindit per complet d'aquest poderós factor constructor del poble. Però si sempre s'han oblidat dels problemes en la part creadora del cinema no ha ocorregut el mateix amb la part expansiva del film, i aixina trobem una antiartística censura ministerial que sota els títols de moralitat social i d'ordre públic, exercix una anàrquica i desorientada labor iconoclasta.

No obstant, cal fer constar que aquest element educatiu de les masses ha mereixut de vegades l'atenció dels Poders públics en un de llurs aspectes més interessants: en el del llenguatge.

En molts dels Estats—anteriors i posteriors a Versalles— que tenen viu el problema—irresolt encara— de les minories nacionals, al vore's front a front amb el problema de la diversitat lingüística han cedit a la naturalesa les tendències assimilistes enrobustidores de l'Estat, i els acords de cooficialitat

pressos per als afers públics, s'han extès fins al Cinema i a la pantalla trobem dos textos amb les dues versions, obeïnt així al poble i respectant ensems la llei

A Suïssa, a Flandes, a Gal·les... el públic llig els epígrafs de la pantalla escrits en la mateixa llengua en la qual ell pensa. No cal que allí tampoc es veja obligat a ésser traduït a tethora, puix la seua idiosincrasia ha estat legalitzada...

Però, i ací? S'atreviríem a proposar als poders establits una cosa semblant? Si no ens reconeixen el dret a la llengua ni a l'Església, ni a l'Escola, ni a la Universitat i àdhuc—fa ben poc, i encara ara condicionalment— en cap de les corporacions públiques.

La quantitat de cinemes és considerable a tot el país, els espectadors acudixen devotament, les pel·lícules es roden innumerables voltes. L'acceptació de la modificació introduïda seria enorme, especialment als indrets rurals on la llengua espanyola hi és mal entesa i pitjor parlada. Flandes compta amb 4.000.000 d'habitants; Dinamarca 3.100.000; Noruega, 2.690.000; tots aquests països tenen una edició pròpia dels films i ens sembla que des del Pireneu a Múrcia, augmenten remarcablement les estadístiques. A més a més, que essent bilingües els epígrafs no donarien una mostra de carència d'*espanyolisme integral* els empresaris castellans que els projectaren a llurs sales.

Si les autoritats actuals sentiren eixe patriotisme de que alardegen tan a sovint, es trobarien amb que un dels mitjans mes eficaços per a depurar la parla popular és aquest de la divulgació de la llengua escrita pels epígrafs del Cinema, comprendrien que seria profitosa acció il·lustradora i que sense adonar-se'n s'hauria fet, no una revolució—que no li cal al poble— sinó una depuració completa que constituiria la gran obra que nosaltres tan febossament desitgem.

carles martí

P. S. He escrit aquestes quartilles amb la desencoratjadora seguretat de que si—potser— arribe a ésser llegit, mai—almenys properament— arribaré a ésser escoltat. Als nostres polítics els interessan més unes fórmules empíriques que totes les realitats racials i a les Empreses no els preocupen les conveniències—ni àdhuc les necessitats— dels pobles mentre no es traduïxquen en disminució d'ingressos, i quan naixquen el Cinema... feia ja tant de temps que els Bordons ocupaven el soli d'Espanya!

retalls

l'element comic en el cinema parlat

Una de les coses que el cinema sonor ens ha mostrat d'una manera més clara és la diversa dificultat que presenten el film dramàtic i el film còmic. Quan les coses es deien amb gestos i amb imatges, tota una tècnica reposava les dues modalitats del film i era acceptada i practicada ja rutinàriament. Hi havia efectes típicament còmics i d'altres als quals responien sempre als bons sentiments que no deixava mai de tindre l'espectador. Fo-

ra dels grans fracassos en un o altre sentit, posats per la Providència per recordar de tant en tant la imperfecció de la naturalesa humana, els productors sabien amb poca diferència que allò que portaven entre mans faria riure o emocionar més o menys el públic; i en dir el públic, entenien el públic de tot el món. En posar-se de cop i volta a seguit d'obtindre els mateixos efectes? Això ja és diferent i més complex.

Pel que fa a la facultat d'emocionar de les paraules, la traducció d'aquestes ni minva, o modifica en molt poc els efectes, perquè les emocions comunes a tot el gènere humà, varien poc d'una raça a l'altra dintre d'una mateixa civilització. Ara, si examinem els efectes còmics que per mitjà de les paraules són possibles de produir, la cosa ja varia. El concepte del còmic, del grotesc, varia no solament d'un país a l'altre, sinó entre regions del mateix país o entre dues èpoques. Un estranger participarà sempre de l'emoció general en una escena tràgica, en una catàstrofe; en canvi, es veurà desplaçat i de vegades fins i tot comprenent l'idioma, quan la gent fa broma. Es relativament fàcil traduir i adaptar una escena dramàtica; és difícilíssima i sovint coronada pel fracàs la traducció i adaptació de la comèdia.

I tot és per la gran elasticitat de la paraula. El gest, la imatge, són precisos, concrets; la paraula és canviant, abstracta; un gest té un sentit; una paraula en pot tindre i tindre. No cal pas que us expliquen contes que faran riure un alemany o que vos faran riure i el deixaran trist a ell; no vos cal fer cap viatge; aneu simplement a una reunió de gent que us siga desconeguda; parlaran català, com vosaltres; però riuran de coses que no vos faran cap gràcia.

I és que el còmic depèn de molts elements; els uns, universals; els altres, particulars; els uns, que neixen de la nostra condició d'hòmens; els altres, de la condició de ciutadans d'una determinada ciutat o de membres d'una determinada família. I així com en el film parlat dramàtic no hem de destriar cap d'aquestes coses perquè l'emoció és de tots els temps i de tots els països, en el film còmic caldrà que contrastem l'extensió de l'eficàcia de cada paraula, de cada expressió destinada a produir l'efecte que n'esperem, si no ens volem exposar a fer un film ple de gràcia, ple d'ironia, ple de grotesc, però absolutament incompreensible per al veí de la casa del costat.

A. F.

(De «La Publicitat»)

||| llegiu "imatges" |||

la millor revista
grafica setmanal

||| 40 centims |||

clores dins de la biblioteca de la carrera més afí a elles, quan eixes obres tenen importància suficient. També pareix el més lògic que aquelles obres referents a Història, Literatura, Geografia, Folk-Lòre, etc. de la regió en la qual es troba col·locada la Universitat, deuen tindre el seu lloc dintre la Biblioteca d'aquella Facultat que més relació tinga amb elles.

Doncs bé, pensant tot açò vàrem anar a la Biblioteca de la Facultat d'Història de la nostra Universitat. Teníem necessitat imprescindible de consultar un punt de la Història del nostre país en els seus temps de llibertat. A més a més, volíem llegir les poesies del

mestre Llull i suposàvem que a la dita biblioteca les trovaríem, ja que els clàssics nostres a aquell lloc pertanyent a la Facultat de Filologia i Lletres es devien hi trobar. Entràrem i demanàrem a l'encarregat de la biblioteca, que ens servira l'Història de València d'Escalano i Perales. No la tenim! em va respondre. Com? vaig dir jo, no teniu aquesta Història? Almenys tindre alguna de les nostres cròniques, no? Serviu-me la de Muntaner. No la hi tenim! va a tornar a dir-me. Que teniu, doncs? vaig dir-li jo ja tot enfurismat. Tinc la crònica del Rei En Jaume I, traduïda a l'espanyol. En dir-me açò jo vaig restar tot esbalait. Que en són de previsors els que han

comprat aquesta crònica, vaig dir; han tingut por de que no entenguérem la nostra pròpia llengua i ens l'han comprat, traduïda. Açò es ja el cum de l'amabilitat.

Ens vàrem resignar a no consultar el que volíem d'Història. Però, volguérem—almenys—llegir les poesies de Llull que tan curiosament han estat editades per «Els Nostres Clàssics» i les vàrem demanar. No hi tenim cap de clàssic valencià, va ésser la resposta del mosso de la Biblioteca. Doncs que teniu ací? vaig cridar. Tenim, va respondre, entre altres coses, «La Hermana San Sulpicio» i el «Curso de Ciudadanía» de Primo de Rivera.

defengau els vostres ulls!...

defengau la vostra butxaca!...

c r u m i e r e

optic, vos dona el 60 per 100

de ventaja al donar-vos

d e b a d e s

l'examen del metge oculista

p. sta. caterina, 17 :: valencia